משום דרב זביד גברא רבה הוא אפכיתו ליה לדינא עילויה האמר רב כהנא מיבעיא בעי לה רבא ולא פשיט השתא דלא אתמר לא הכי ולא הכי [א]**תפסה לא מפקינן מינה לא תפסה לא יהבינן לה** [ב]**ומשהינן לה תריסר ירחי שתא אגיטא ובהנך תריסר ירחי שתא לית לה מזוני מבעל אמר רב טובי בר קיסנא אמר שמואל** כותבין אגרת מרד על ארוסה ואין כותבין אגרת מרד על שומרת יבם מיתיבי [ג]אחת לי ארוסה ונשואה אפילו נדה אפילו חולה ואפילו שומרת יבם לא קשיא כאן שתבע הוא כאן שתבעה היא דאמר רב תחליפא בר אבימי אמר שמואל [ד]תבע הוא נזקקין לו תבעה היא אין נזקקין לה במאי אוקימתא להא דשמואל בשתבעה היא האי כותבין אגרת מרד על ארוסה לארוסה מיבעי ליה הא לא קשיא תני לארוסה מאי שנא שומרת יבם דלא דאמרינן לה זיל לא מפקדת אלא ארוסה נמי נימא לה זיל לא מפקדת אלא בבאה מחמת טענה דאמרה בעינא [ה]חוטרא לידא ומרה לקבורה ה"נ שומרת יבם בבאה מחמת טענה אלא אידי ואידי שתבע הוא ולא קשיא [ו]כאן לחלוץ וכאן לייבם דאמר ר' פדת אמר ר' יוחנן תבע לחלוץ נזקקין לו תבע לייבם אין נזקקין לו מאי שנא לייבם דלא דאמרינן ליה זיל ונסיב איתתא אחריתי לחלוץ נמי נימא ליה זיל ונסיב איתתא אחריתי אלא [ז]דאמר כיון דאגידא בי לא קא יהבו לי אחריתי הכא נמי כיון דאגידא בי לא קא יהבו לי אחריתי אלא אידי ואידי שתבע לייבם ולא קשיא כאן כמשנה ראשונה כאן כמשנה אחרונה דתנן [ח]מצות יבום קודמת למצות חליצה בראשונה שהיו מתכוונין לשום מצוה עכשיו שאין מתכוונין לשום מצוה [ט]אמרו מצות חליצה קודמת למצות יבום: עד מתי הוא פוחת וכו': מאי [י]טרפעיקין אמר רב ששת אסתירא וכמה אסתירא [יא]פלגא דזוזא תניא נמי הכי ר' יהודה אומר שלשה טרפעיקין שהן תשע מעין מעה וחצי לכל יום אמר ליה רבי חייא בר יוסף לשמואל מאי שנא איהו דיהבינן ליה דשבת ומאי שנא איהי דלא יהבינן לה דשבת איהי דמיפחת קא פחית לא מיחזי כשכר שבת איהו דאוסופי קא מוספא מיחזי

נתבעה היא נמי כייפינן ליה אפילו אינה באה מחמת טענה דאיכא למימר דכייפינן ליה אבל אין נזקקין לכתוב עליו איגרת מרד להוסיף על כתובתה אי נמי משום דהיא גופה איכא לפרושי בבאה מחמת טענה לכך נקט למיפרך מהאי טעמא: **מאי שנא לייבם דלא.** ומ"ת [ט]אי מילתיה דר' יוחנן לפי משנה אחרונה כדמשמע פשטא דמילתא מ"כ מאי פריך לייבם נמי כיון דאגידא ביה לא יהבי ליה איתתא אחריתא והא לייבם לא נוכל לכוף אותה לפי משנה אחרונה ואי לחלוץ והלא הוא אינו רוצה לחלוץ אלא לייבם ומאי שייך לכופה לדבר שאינו חובב הוא וי"ל דמעיקרא ס"ד מילתיה דרבי יוחנן לפי משנה ראשונה ומשום הכי פריך דאפילו לייבם נמי נוכל לכופה ולבסוף דמשני כאן כמשנה ראשונה כאן כמשנה אחרונה מילתיה דר' יוחנן נמי לפי משנה אחרונה נזקקין לחלוץ ואין נזקקין לייבם וה"ה דאכתי הוה מצי לשנויי כאן לחלוץ כאן לייבם כרבי יוחנן ואידי ואידי לפי משנה אחרונה אלא דניחא ליה לאוקמא תרוויהו כשתבע לייבם דדומיא דאחרוסה קתני שתובע לכנוס והיא מוכלת. ר"ת. וק"ק דאין תיסק אדעתין למימר דאתי לפי משנה ראשונה אדרבה לפי משנה ראשונה איפכא מסתברא לייבם נזקקין לו לחלוץ אין נזקקין לו וי"ל דאפי' לפי משנה ראשונה נזקקין לו לחלוץ משום דבדידיה תלי רחמנא אם לא יחפוץ האיש כדאמרינן בהמולק (יבמות דף לט. וש"ס) אבל לייבם ס"ד שאין מוסרין אותה לייבם על כרחה אי נמי י"ל תבע אף לחלוץ נזקקין לו תבע לייבם דווקא אין נזקקין לו: **ודיני חליצה ויבום.** פירש בקונטרס בהמולק (ג"ז שם) גבי הא דמייתי התם מתניתין דבכורות (דף יג. וש"ס) משנה ראשונה ואחרונה דמייתי הכא ואמר רב עולה לאין כופין ופירש בקונטרס דאפילו למשנה אחרונה דמצות חליצה קודמת אין כופין אותו לחלוץ היכא דניחא לתרוייהו ליבומי דניחא לו למצות מכווני ופגע בערוה אלא אי בעי מייבם אע"ג דמצות חליצה קודמת ומיהו היכא דאיהו לבי ובעי ליבומי ואיהי אמרה לא בעינא ליה ואמרה דבריס ביבריס אי מיגיו לאטעויי מטעינן ליה לא מיגיו לאטעויי כייפינן ליה לחלוץ דאמר רב ששת בפ"ק דיבמות (דף ד.) מנין ליבמה שנפלה לפני מוכה שחין שאין מוסמין אותה לפניו כו' ולא תימא מוכה שחין דווקא אלא כל אמתלא שתתן לדבריה דתנן בהמדיר (נקמן דף עז.) מעשה בגידון בבורסי שמת ולו אח בורסי ואמרו חכמים יכולה היא שתאמר לאחין הייתי יכולה לקבל ולך אי אי יכולה לקבל ועוד פסקינן והלכתא כותבין אגרת מרד על ארוסה ואין כותבין אגרת מרד על שומרת יבם מכל הני טעמי כייפינן ליה לחלוץ ושקלה כתובתה וכל הני אין כופין דהכא איכא דניחא להו לתרוייהו עכ"ל ואור"י דמה שהניח ממוכה שחין ומבורסי אינה ראיה דדווקא מוכה שחין ובורסי דהוו מהנך דכופין אותו להוליא ומה שהניח נמי מאין כותבין אגרת מרד על שומרת יבם לאו ראיה היא (ו) דהתם אין כותבין אפילו בלא אמתלא משום דמצות חליצה קודמת וא"כ לדבריו אפילו בלא אמתלא הוה לן למימר דכופין אותו לחלוץ ואמרינן נמי בשמעתין תבע לייבם אין נזקקין לו משמע אין נזקקין לו לכתיב אגרת מרד אדרבה נזקקין לה וכייפינן ליה ולהכי נראה לר"י דרב חיילי בכל ענין אין כופין ואף לפי' ר"ת דמפרש דאמר רב אין כופין קאי אמשנה ראשונה דאין כופין לייבם אע"פ שמצות יבום קודמת וג"מ בזמן הזה היכא שידוע לנו שמתכוונין למצוה כגון אותן דאחון לחלוץ דאותן ודאי אין מתכוונין לא לשום נוי ולא לשום איסות אבל היכא דלא ברור לן שמתכוונין למצוה כופין במילי ומרחיקין אותן מן היבום דקי"ל כאבא שאול כמו שפירשנו בינמות (דף לט: ד"ה אמר רב) וגם לפירושו אם תבע לייבם לא כייפינן ליה לחלוץ אלא מטעינן ליה אם אינה חפצה אבל אם (ב) אינו רוצה לא לייבם ולא לחלוץ נראה דכופין: מיחזי

ונראה לר"ת דהכי פירושו בעינא ליה ואינה רוצה להתגרש בלא כתובה ומצערנא ליה עד שיגרשנה ויתן לה כתובה אבל אמרה מחיים עלי ולא בעינא ליה לא הוא ולא כתובתו לא כייפינן לה שתחזור בה ע"י שנאמר שלא תועיל מחילה משום דהוי בטעות דתגר לערה קא אמרה הכי ומתוך כך לא יגרשנה בעלה שאינו רוצה ליתן כתובה אלא מחילה גמורה היא ומתוך כך יעלה בדעתו לגרשה מר זוטרא אמר כייפינן לה דהויא כמחילה בטעות והיינו כפיה דעל ידי כך תשאר תחת בעלה שלא בגלוגה כי בעלה לא יגרשנה כיון שחייב ליתן כתובתה ואין חילוק למר זוטרא בין מוכלת דבעינא ליה ומצערנא ליה בין אומרת מחיים עלי ור"ח נמי פירש דאין כופין הבעל ליתן גט וגם בקונט' לא פי' שיכופו הבעל ליתן גט: **משום** דרב זביד גברא רבה הוא **אפכיתו לדינא עילויה.** ול"ת כיון דלא פשיט המע"ה וכיון דתפסה לא מפקינן מינה וי"ל דהוה נמי שיראי טוגא דלא הוה תפיסה ובלישנא קמא קאמר משום דרב זביד גברא רבה אחנפיתו ליה משום הך שיראי דהוה תפיסה ובאיכא דאמרי קאמר משום הנך שיראי דלא הוה תפיסה אלא הבעל היה תפוס: **תבע** לחלוץ נזקקין לו. פי' בקונט' והיא אינה רוצה אלא להתיבם וכן תבע לייבם פירוש והיא אינה רוצה אלא לחלוץ ואינה רוצה לייבם וכן הא דאמר כאן שתבעה היא והוא אינו רוצה לא לחלוץ ולא לייבם ואין להקשות א"כ מאי פריך שומרת יבם נמי בבאה מחמת טענה מאי איריא בבאה מחמת טענה אפילו אינה באה נמי תיקשי ליה מדתנן בהמולק (יבמות לט.) מחזיק אבל גדול ואומרים לו עליך המצוה או כנוס או פטור וקאמר בגמ' דמחזיק אבל גדול למיכפייה אלמא

מסורת הש"ס

(א) [לעיל סג.], (ב) [יבמות סה:], (ג) [שם לט:] בכורות יג., (ד) [גיטין מה:], (ה) [קדושין יא: וש"נ], (ו) [ולי לפי משנה ראשונה איתך יתישבו דבריו לפי המסקנא. מ"ר].

הגהות הב"ח

(א) תד"ה ידיני כו' לאו דאיה היא דא"כ לדבריו אפילו בלא אמתלא הוה לן למימר דכופין דהתם אין כותבין אפילו בלא אמתלא משום דמצות חליצה קודמת ולדברה יש להוכיח כו' כל"ל: (ב) בא"ד אבל אם אינו רוצה. נ"ב פי' היכא דהיא תפסה אותו והוא אינו רוצה לא לייבם ולא לחלוץ:

מוסף רש"י

אחת לי. כולן שוות בתורת מרד ואפילו שהיא נדה או חולה והיא מורדת (לעיל סג.). ארוסה. שאמרה לא אנשא (שם). חוטרא לידא. עץ שתשען עליו לעת זקנתה ואם אתמות יקברנה (יבמות סה:). מצות חליצה קודמת למצות יבום. שהמייבם את יבמתו שלא לשם מצוה פוגע באיסור אשת אח (בכורות יג.). אסתירא. פלג מדינה, שמינית שבפלג לוקי דהיינו חלי דינר (גיטין מה: וכעי"ז קדושין יא:).

תוספות רי"ד

מסורא ומסיק תלמודא ולא היא סייעתא דשמיא הואי פי' ואין ללמוד מאותו מעשה אלא כיון שתובעת גירושין לא בייפי' לה (אבל הרב פי' דאדרבה להקל באו עליה ולא להחמיר וכך היא משמעות הדברים: ה"ד מורדת שכופין אותה על הפסד כתובתה לרבנן דראית להו ולרבותינו כדאית להו דאמרה בעינא ליה ומצערנא ליה שאין בעלה מאוס בעיניה בין תובעת גירושין בין אינה תובעת גירושין דואיל ואין בעלה מאיס בעיניה ודאי כופין אותה ע"י הפסד כתובתה כדי שתתפייס עם בעלה אבל אמרה מאיס עלי שבעלה מאיס בעיניה לא כייפינן לה ע"י הפסד כתובתה אלא מניחין אותה במרדה דכיון דבעלה מאיס בעיניה אנוסה היא בדבר ולא מדעתה עושה כן ואפילו אשה כשרה אי אפשר להבעל לשנואי לה ואע"פ שאין שום מום ניכר בו הרבה פעמים אשה מואסת בבעל ואע"פ שאין שום מום ניכר בו וזה רובה לאדם שאין יכול לאכול מאכל השנאי לו ונתעב עליו ואין שום דרך כאן לכפייה כ"א לעשות דרך בקשה ולפתותה אולי תחשוק בו ואדרבה אם היינו יודעים בוודאי שעשמה אמת שהוא מאוס בעיניה ולא נתנה עיניה באחר היינו כופין הבעל להוציא כי הך דתנן לקמן בפרק המדיר ואלו שכופין אותן להוציא מפני שהוא מאוס בעיניה ואין האשה יכולה לסבול שתבעל לו אלא משום דהכא אנו מסופקים בטענתה שכיון שאין אנו רואים בבעלה באותן המומים י"ל שמא עיניה נתנה באחר (שהיא) [ומשום זה היא] אומרת כך לפיכך אין כופין הבעל להוציא אבל מ"מ גם היא נמי אין כופין להפסיד כתובתה דשמא טענתה אמת דלב יודע מרת נפשו אלא מפתין אותה שמא תחשוק בה ואם רואין שאינה מתרצה בדבר אין ב"ד נזקקים לכופה דשמא אנוסה היא ושמא גם היא עציבה בדבר שבעלה מאוס בעיניה ואי משום עיגון הבעל מהו שכופין אותן להוציא וכשהאשה נמנעת מן התשמיש ומן המלאכות שחייבת לעשותן לו זו היא המורדת שפותחין לה מכתובתה בכל שבת ושבת וצריכה התראה ואח"כ תקנו תקנה אחרת שיכריזו עליה ד' שבתות זא"ז ושולחין לה מב"ד הוי יודע שאפילו כתובתך ק' מנה הפסדת ואמרינן עלה אדמב"ח פעמים שולחים לה א' קודם הכרזה וא' אחר הכרזה כל אלה לענין מה ששם לה בעלה על עצמו ואינו מצוי בעינו או מה שבלה ואבד מנדוניתה ומתכשיטי' שהן נצ"ב שצריך הבעל לשלם לה דמיהן מפני שאחריות עליו היו פותחין מאשה על האיש מהו שכופין אותן להוציא וכשהאשה נמנעת מן התשמיש ומן המלאכות שחייבת לעשותן לו זו היא המורדת שפותחין לה מכתובתה בכל שבת ושבת וצריכה התראה ואח"כ תקנו תקנה אחרת שיכריזו עליה ד' שבתות זא"ז ושולחין לה מב"ד הוי יודע שאפילו כתובתך ק' מנה הפסדת ואמרינן עלה אדמב"ח פעמים שולחים לה א' קודם הכרזה וא' אחר הכרזה כל אלה לענין מה ששם לה בעלה על עצמו ואינו מצוי בעינו או מה שבלה ואבד מנדוניתה ומתכשיטי' שהן נצ"ב שצריך הבעל לשלם לה דמיהן מפני שאחריות עליו היו פותחין מאשה על האיש

עין משפט נר מצוה

קב א מיי' פ"ד מהל' אישות הל' יג עור שו"ע אה"ע סימן עז סעיף ג:
קג ב מיי' שם הלכה י טור שו"ע שם סע"ב:
קד ג ד ה מיי' פ"ב מהל' יבום ויחליצה הלכה י סמג עשין נא טוש"ע שם סימן קסה סעיף א ג:
קה ו מיי' פ"ז אה"ע שם הל' ב ופ"ב הלכה ז סמג עשין נג טוש"ע שם סעיף א:
קו ז טור שו"ע שם סעיף א וסג"ה:

תוספות רי"ד (המשך)

יכול לישא אשה אחרת עד שלא יפטור לזו ויוציא זו ויתן לה כתובתה שאין בית דין יכולין לקונסה בכתובתה מאחר שהיא טוענת טענה אונס וזה הפתרון הוא נכון שאין לזוז ממנו. ולפי"ז הפתרון היכא שאומרת מאיס עלי לא הוי מורדת וא"כ כשבא לגרשה נותן לה כתובה והוספת שהרי התוספת כותב אדם לאשתו בעבור חיבת ביאה וכבר בא עליה ואימתי אין לה תוספת כשמגרשה משום מורדת שכך היא תקנות הגאונים שתוספת אין לה אבל כתובה יש לה אבל עכשיו שמגרשה משום טענה ולא הוי מורדת אפילו תוספת יש לה שהרי אינו מגרשה כתקנות הגאוני' שגאמר כתובה יש לה תוספת אין לה): כלתי' דר"ז אימרדא הות תפישה חד שיראי יתיב אמימר ומ"ז ור"א ויתיב ר"ג גבייהו וקאמר מרדה הפסידה בלאותי' קיימים א"ל ר"ג משום דר"ז גברא רבא הוא מחניפיתו ליה והאמר ר"כ מיבעי בעי ליה לרבא ולא איפשטא ומאי דתנן עד כנגד כתובתה כל הכתוב בשטר הכתובה משמע ואפילו נכסי נדוניתה אלא קא מבעי ליה די"ל דוקא מידי דמיחסר גובייניא כגון שנאבדו או שבלו שאינו משלם לה הפחת שלהן אבל מה שהן קיימים דקיימו בעינו' ולא מיחסרא גובייניא לא הפסידה א"ד כתובתה קאמר ואע"פ שהן קיימים. איבא דאמרי יתבי ויקאמרי מרדה לא הפסידה בלאותיה קיימים א"ל ר"ג משום דר"ז גברא רבא הוא אכפיתוהו לדינא עלוי' והאמר ר"כ מיבעי' בעי ליה רבא ולא איפשטא ליה ומסיק תלמודא והשתא דל"א הלכתא לא כמר ולא כמר תפשה לא שקלי' מינה לא תפשה לא יהבין לה ומשהינן לה תריסר ירחי שתא אגיטא וזהו דין המורדת מכח ההלכה כמר שאמרנו וראיתי כתוב לר' שרירא גאון ז"ל ושאלתם אשה הישבת תחת בעלה ואמרה לו גרשני איני רוצה לשבת עמך חייב לה כלום מכתובתה או לא וכגון זו אי הוה מורדת אי לא. כך ראינו ששורת הדין היתה מעיקרא שאין מחייבים את הבעל לגרש את אשתו אם תבעה גירושין חוץ מאותן שאמרו רבותינו

מיחזי

מתוך שכופין אותו לייבם אינו מתכוון לשום מצוה אלא לשום נוי ולא לשום איסות אבל היכא דלא ברור לן שמתכוונין למצוה כופין במילי ומרחיקין אותן מן היבום דקי"ל כאבא שאול כמו שפירשנו בינמות (דף לט: ד"ה אמר רב) וגם לפירושו אם תבע לייבם לא כייפינן ליה לחלוץ אלא מטעינן ליה אם אינה חפצה אבל אם (ב) אינו רוצה לא לייבם ולא לחלוץ נראה דכופין: מיחזי

סד: אף על פי פרק חמישי כתובות

מיחזי כשכר שבת. וא"ת והא שכר שבת על ידי הבלעה מותר כדאמרינן בפרק הזהב (ב"מ דף נח.) אם היה שכיר שבת שכיר חדש שכיר שנה נותנין לו שכר שבת וי"ל דהכא איסור משום דלא הוי כמו הבלעה דאין מוסיפין לכל שבת יחד אלא מה שעולה בכל יום ויום שאם יתפיים היום או למחר באמצע השבוע אין מצטרפין כל ימי השבוע זה עם זה: **וחצי** חצייה **לפסול את הגוייה**. הך פסול גוייה אין זה אותה גזרה די"מ דגר דהאוכל אוכל לאשון כו' כמו שפירשנו בפרק כיצד משתתפין (עירובין דף פב: ושם):

כמאן כרבי חידקא כו'. וא"ת לדידיה נמי לא ניחא ליה למאן דאמר אוכלא עמו לילי שבת אוכלא ממש ושמא היה יכול לומר ולטעמיך ולפי המסקנא אתי שפיר דכל היתרון הוי לארחי ופרחי: אחרי

מיחזי כשכר שבת אמר ליה ר' חייא בר יוסף לשמואל מה בין מורד למורדת אמר ליה צא ולמד משוק של זונות מי שוכר את מי דבר אחר זה יצרו מבחוץ וזו יצרה מבפנים: **מתני'** [א]המשרה את אשתו על ידי שליש לא יפחות לה משני קבין חטין או מארבעה קבין שעורין אמר רבי יוסי לא פסק לה שעורין אלא ר' ישמעאל שהיה סמוך לאדום ונותן לה חצי קב קיטנית וחצי לוג שמן וקב גרוגרות או מנה דבילה ואם אין לו פוסק לעומתן פירות ממקום אחר [ב]ונותן לה מטה מפץ ומחצלת ונותן לה כפה לראשה וחגור למתניה ומנעלים ממועד למועד וכלים של חמשים זוז משנה לשנה ואין נותנין לה לא חדשים בימות החמה ולא שחקים בימות הגשמים אלא נותן לה כלים של חמשים זוז בימות הגשמים והיא מתכסה בבלאותיהן בימות החמה והשחקים שלה [ג]נותן לה מעה כסף לצורכה [ד]ואוכלת עמו מלילי שבת לילי שבת [ה]ואם אין נותן לה מעה כסף לצורכה מעשה ידיה שלה ומה היא עושה לו משקל חמש סלעים שתי ביהודה שהן עשר סלעים בגליל או משקל עשר סלעים ערב ביהודה שהן עשרים סלעים בגליל [ו]ואם היתה מניקה פוחתין לה ממעשה ידיה ומוסיפין לה על מזונותיה [ז]במה דברים אמורים בעני שבישראל אבל במכובד הכל לפי כבודו: **גמ'** מני מתניתין לא רבי יוחנן בן ברוקא ולא ר"ש [ח]דתנן [ט]וכמה שיעורו מזון שתי סעודות לכל אחד ואחד מזונו לחול ולא לשבת דברי ר"מ רבי יהודה אומר לשבת ולא לחול וזה וזה מתכוונין להקל ר' יוחנן בן ברוקא אומר ככר הלקוח בפונדיון מארבע סאין לסלע ר"ש אומר שתי ידות לככר משלש כברות לקב [י]חציה לבית המנוגע [יא]וחצי חציה לפסול את הגוייה [יב]וחצי חצי חציה לקבל טומאת אוכלין מני אי רבי יוחנן בן ברוקא תמני הויין ואי ר"ש תמני סרי הויין לעולם ר' יוחנן בן ברוקא וכדאמר רב חסדא צא מהן שליש לחנווני הכא נמי אייתי תילתא שדי עלייהו אכתי תרתי סרי הויין אוכלת עמו לילי שבת הניחא למאן דאמר [יג]אכילה ממש אלא למאן דאמר אכילה תשמיש מאי איכא למימר ועוד תליסר הויין אלא כדאמר רב חסדא צא מהן [יד]מחצה לחנווני ה"נ אתיא פלגא ושדי עלייהו קשיא דרב חסדא אדרב חסדא לא קשיא הא באתרא דיהבי ציבי הא באתרא דלא יהבי ציבי אי הכי שיתסרי הויין כמאן כרבי חידקא דאמר [טו]ארבע סעודות חייב אדם לאכול בשבת אפילו תימא [טז]רבנן דל חדא [יז]לארחי ופרחי השתא דאתית להכי אפילו תימא ר' שמעון לרבנן דל תלת לארחי ופרחי לרבי חידקא דל תרתי לארחי ופרחי: אמר רבי יוסי לא פסק שעורין וכו': אלא באדום הוא דאכלין שעורים בכולי עלמא לא אכלי ה"ק לא פסק שעורים כפלים בחטין אלא רבי ישמעאל שהיה סמוך לאדום מפני ששעורין אדומיות רעות הן: ונותן לה חצי קב קיטנית: ואילו יין לא קתני מסייע ליה לר' אלעזר דאמר ר' אלעזר אין

מה בין מורד למורדת. מאי שנא כשהוא מורד אינו נותן אלא חצי טרפעיק ליום וכשהיא מורדת נותנת טרפעיק: **מי שוכר את מי.** הוי אומר האיש שוכר את האשה ש"מ נערו מרובה: **וינרו מבחוץ.** קשויו ניכר ומתגנה: **מתני' המשרה את אשתו על ידי שליש.** שנותן לה מזונותיה בנית אפוטרופוס ואינה מתגלגלת עמו: **המשרה.** המכרה. ויכרה להם כירה מתרגמינן שירותא (מ"ב ו): **לא יפחות לה.** בשבת: **לא פסק שעורים כו'.** בגמ' מפרש לה: **גרוגרות.** תאנים יבשין: **דבילה.** תאנים דרוסות בעיגול ומכרכות במשקל: **מפץ.** רך ממחצלת: **כפה.** לעניף אחד משנה לשנה: **ממועד למועד.** אמנעלים קאי מנעלים חדשים לכל שלשת רגלים: **חדשים.** קשיים לה בימות החמה לפי שהם חמים ויפיים לה בימות הגשמים: **אלא נותן לה כלים.** חדשים של חמשים זוז בימות הגשמים כו': **והשחקים שלה.** אף כשיקנה לה חדשים. ובגמרא (ב) מפרש למאי מיבעי לה: **ונותן לה מעה כסף.** לכל שנת לדברים קטנים: **מעשה ידיה.** אוקימנן לעיל (דף נט.) מותר מעשה ידיה: (ג) **ואוכלת עמו לילי שבת.** שהוא ליל עונה: **שתי.** קשה לטוותו כפלים כשל ערב: משקל של יהודה כפלים כשל גליל: **גמ' מני מתני' לא רבי יוחנן בן ברוקא ולא ר"ש:** כמה הוא שיעורו. של עירובי תחומין: **מתכוונין להקל.** ר' מאיר היה רגיל לאכול פת בשבת יותר מבחול שהיה ממשיך פת לכל מיני הבאין לפניו וי"ל היה אוכל פת בחול יותר מבשבת שהיה שבע במיני מעדנים: **ר' יוחנן בן ברוקא.** נתן שיעור לכוד ככר הלקוח בפונדיון כשלוקחין ד' סאין בסלע בשעורות וקס"ד אלי קב שהרי הסלע מ"מ פונדיונין שם מעה כסף דינר ומעה שני פונדיונין הרי י"ב לדינר וד' דינר לסלע הרי מ"מ וד' סאין כ"ד קבין מ"מ חלאי קבין נמצא לר' יוחנן לאלי קב שתי סעודות: **רבי שמעון אומר.** ב' סעודות הן שתי ידות של ככר משלש כברות לקב ונמצא הקב ט' סעודות שלש סעודות לככר ושלש כברות לקב: **חציה.** של ככר: **לבית המנוגע.** השוהה בבית המנוגע כדי אכילת פרס אלי כזר מטמא בגדים (כדכתיב) והאוכל בבית יכנס בגדיו כשהוה שיעור אכילה הכתוב מדבר כדתניא בתורת כהנים (ג). ואע"ג דגבי בפרק בתרא דיומא (פ.) הנח לטומאת גויה דלא דלאו דאוריתא (ערובין פב.).

מוסף רש"י

וזה וזה מתכוונין להקל. ר' מאיר סבר בשבת אכיל אינים טפי משום דבשים מבשילים, ואמרי אינשי דוחמא לבשמיא שבים, וכ' יהודה סבר כיון דבשבת סועד שלש סעודות אינו אוכל הרבה בכל סעודה (עירובין פב.). **כבר** הלקוח בפונדיון מארבע סאין לסלע. השתא ס"ד אלי קב הוי שתי סעודות, כיצד, ר' מעות לדינר, מעה שתי פונדיונין, נמצא דינר י"ב פונדיונין, נמצא סלע מ"מ פונדיונין, ופשה ר' קבין, לד' סאין כ"ד קבין, הרי מ"מ אלאי קבין, אלי קב לפונדיון (שם). ר"ש אומר שתי ידות לכבר. ר"ש ממעט מעיעור ואומר תשע סעודות יש לקב ודי לעירוב בב' ידות של ככר של ג' בכברות לקב, נמצאת ככר השלמה שלשת הקב וב' ידותיה הוי שתי סעודות (שם). **חציה לבית המנוגע.** פתמא היא והכי קאמר אלי ככר השלמה שבשעורו בה את העירוב וכין לומר וכין לומר לשהיים בית המנוגע לטומאת בגדים הנכנס טמא מיד, דכתיב (ויקרא יד) והבא אל הבית יטמא, אבל כבוס בגדים לא נאמרה בו עד שישהה כדי אכילה, דכתיב והאוכל בבית יכבס את בגדיו ומוקמינן לה בתורת כהנים לשהה כדי סעודה, ואע"פ שלא אכל, ואלי ככר זו הוי כדי אכילה אע"ג דלר"ש לענין עירובין הוי בככר ג' סעודות, אמם הוא דבשיעור העירוב נתכוונו כולן להקל, אבל שיעור סעודה קיים להו לרבנן הכי ובענין שישהה בכדי אכילה אלי ככר זו, והוא פרס דסוליה הכ"ס בא שם שבשעורה בפריסה, לומר באלי ככר (שם). **לפסול את הגוייה.** האוכל אוכלין שנאפין באלי פרס נפסלה גוייתו מלאכול בתרומה, ומדרבנן הוא, דאין אוכל מעמא אחת ירבנן גזרו שהאוכל יפסל בתרומה עד שיעביל, דלאמר בפרק בתרא דיומא (פ.) הנח לטומאת גויה דלאו דאוריתא (ערובין פב.).

תוספות רי"ד (המשך)

אר"י לא פסק [לה] שעורים אלא ר"י שהוא סמוך לאדום ונותנים לה חצי קב קטנית וחצי לוג שמן קב ברוגרות או מנה דבילה ואם אין לו פוסק לעומתן פירות ממקום אחר ונותן לה מטה ומפץ ג) ואם אין לו מפץ מחצלת ונותן לה כפה לראשה וחגור

מסורת הש"ס

א) לעיל נט., ב) עירובין פב: כלים פי"ז מי"ח, ג) [לקמן סה:], ד) עירובין פב:, ה) שבת קיח., ו) [לאוהלי ועיין פרש"י לעיל שם. ד"ה אלאי וד"ה פרחין], ז) מ"ה כלל. רש"ל, ח) [לקמן סה:], ט) [ל"ל לפני ד"ה ונותן], י) [ויקרא יד], יא) [מצורע פרשה ז].

תוספות רי"ד

ד' דינרים בשבת לסוף התקינו שמכרו דינרין עליה ד' שבתות ומפסדת כולן ואעפ"כ לא היו מחייבים את הבעל לכתוב לה גט ואם מת נפטרו יורשיו מכתובה מאשר הוא כתובה עליו אבל הנמצא בעין בין מן נדוניתה בין מהכשיטה דתפשא לא מפקינן מינה ודלא תפשא לא מפקינן מינה והתקינו שמשהין אותה בלא גירושין י"כ חודש שמא תתפיים ולאחר יב"ח כופין את הבעל וכותב לה גט ואח"כ רבנן סבוראי בראותם שבנות ישראל הולכות ונתלות לעובדי כוכבים ליטול להן גיטין באונס מבעליהן וישראל כותבין גיטין באונס ומסתפק לגט מעושה שלא כדין וקנפיק מיני' חורבא תקנו בימי רבה בר מר ר"ה נימוס למורדת ותובעת גירושין שכל נצ"ב שהבניסה לו משלה ישלם ואפילו מה שכלה ואבד ישלם לה. ומ"ש לה ע"ע מה שאינו מצוי לא ישלם לה ומה שמצוי נמי אע"ג דתפשה לה מפקינן מינה ומהדרי' ליה לבעל וכופין אותו וכותב לה גט לאלתר ויש לה מו"מ וכזאת אנו מתנהגים היום כשלש מאות שנה ויותר אף אחם עשו כן. ועיין מ"ש בפרק בתרא דגיטין בהל' גט מעושה שכתבתי שם שכופין הבעל עד שיאמר רוצה אני כתב ר"י ז"ל ולד"ה כל מאן דכפינין לאפוקי בין מעיקרא דדינא כדתנן אלו שכופים אותן להוציא ומאי דדמי להון ופי' מעיקר תקנתא אי מתה לה איתתא מקמי'

ג) נראה דאפשר כאן ואולי דל"ל שדין יהושם הבעל אינו אלא אם ניכר בה מהגר בעל אבל בה שאינו נוהג בה מנהג בעל אינו נדון אינה אינה. ד) ל"ל ואם אין לו מפץ נותן לה מחצלת וכ"ה בגרסת הרי"ן והרמב"ם ז"ל וכ"מ גם מפרש"י ד"ה מפץ. ה) ל"ל לה חדשים בימות החמה ולא שחקים בימות הגשמים אלא נותן לה כלים מחמשים זוז בימות הגשמים והיא כו'. ו) נראה דאפשר כאן ואולי ל"ל אין אין לו אין נשואיהן של עניים שוחות אין כר אין לה אין נשואיהן של עניים שוחות אין כרים וכ"ה בתוספתא שם.

תדיפוק מינה דבעל בגט בעל ירית לה ולא מיפקעא ירושה דבעל אלא בגירושין גמורים והל' הכי. וכ"ל דדווקא המורדת על בעלה וכן אותן שכופין להוציא יריה לה בעל אבל אם הוא הדיר את אשתו או אם הוא מורד בה ואינו רוצה להתפיים עמה אלא רוצה לגרשה ומת אשתו קודם גירושין אינו מן הדין שיירשנה שהרי אינו נוהג בה מנהג בעל ו) אבל זה שנוהג בה מנהג בעל אינו מן הדין שיגרשנה: אמר ר"ט ב"ק כותבין אגרת מרד על ארוסה וא"כ אגרת מרד על שומרת יבם ואותבינן ליה מאי דתניא אחת היא לי ארוסה ונשואה ואפילו נדה ואפילו ש"י ושקלינין וטרינן ואסיקנא אידי ואידי שתבע לימם ולא קשיא כאן כמשנ"ר כאן כמשנ"א דתנן מצות יבום קודמת למצות חליצה בראשונה שהיו מתכונים לשם מצוה עכשיו שאין מתכוונים לשם מצוה אמרינן מצות חליצה קודמת למצות יבום (והרב פוסק מצות חליצה קודם למצות יבום כמשנה אחרונה): וכיון דאמרי' בפ' החולץ אר"י ב"א חזרו לומר מצות יבום קודמת למצות חליצה עד דלבסוף סברוה כרבנן דאמרי יבמה יבא עליה מ"מ בטלה לה למשנ"א ובטלה לה למימרא דשמואל דסבר כמשנ"א וכותבים אגרת מרד אף על ש"י כדתניא בברייתא וגל"ל שהתובעת גט מבעלה בעודו שכ"מ כדי שלא תהיה זקוקה ליבם כדין מורדת משוינן לה שהרי אוסרת עצמה על יבמה ויכול הבעל לעכבה בגט עד שתמחתל לו כתובתה וזה מדין התלמיד עיין למטה בפ' דיני בהל' הפוסקים אבל תיקון הגאונים כיון שבמורדת תקנו ליתן גט בש"י שעדיין אינה אשתו מיהו ה"מ דשקולי נדוניתא אבל מו"מ ותופסת לא שכל דינה דומה לדין המורדת: ר"י אומר וכו'. מאי טרעפיקין אמר ר"ש איסתרא וכמה איסתרא פלגי דזוזא תנ"ה ר"י אומר ג' טרעפיקין שהן ט' מעות מעה ותצי בכל יום א"ל ר"ח ב"י לשמואל מ"ש איהו דיהבינן ליה שכר שבת ומ"ש איהי דלא יהבינן לה שכר שבת א"ל איהי דמפחת קא פחית לא מחזי כשכר שבת איהי דאפיסא קא מוסיפי מיחזי כש"ש. א"ל ר"ח לשמואל מה בין מורד למורדת א"ל צא ולמד משוק של זונות מי שוכר את מי ד"א זו יצרה מבפנים וזה יצרו בחוץ פי' שהוא תובע בפה הלכך של איש קשה משל אשה: **מתני'** המשרה את אשתו ע"י שליש לא יפחות לה מקביים חטים ומד' קבין שעורים

ד) [לעיל דף נט.] ובגרסת הרי"ן ז"ל ובגרסת הרמב"ם ז"ל וכ"מ גם מפרש"י ד"ה מפץ. ו) ל"ל ואם אין לו מפץ נותן לה מחצלת וכ"ה בגרסת הרי"ן והרמב"ם ז"ל וכ"מ גם מפרש"י ד"ה מפץ. ז) ל"ל לה חדשים בימות החמה ולא שחקים בימות הגשמים אלא נותן לה כלים מחמשים זוז בימות הגשמים והיא כו'. ח) נראה דאפשר כאן ואולי ל"ל אין אין לו אין נשואיהן של עניים שוחות אין כר אין לה אין נשואיהן של עניים שוחות אין כרים וכ"ה בתוספתא שם.

מסורת הש"ס

אין כ"ד פוסקין יינות לאשה. שהיין מרגילה לתאות תשמיש: רגילה שאני. כיון דאינו חידוש לה כבר דשה בו ואינו מזיח לבה: לציקי קדרה. להטעים תבשיל: תובעת בפה. תשמיש: ויבאו אל ביתם. והדר וידע אלקנה את חנה: תומא. זה שמה: שופרוי. גביעים

אחרי אכלה. כמו אחרי אכלה מפיק ה' משמע ואף על פי שלא אכלה כדכתיב ותבכה ולא תאכל מ"מ אית לן למידרש הכי ותקם חנה אחרי שעת אכילתה שהיה לה לאכול ואחרי שתה אלקנה וביתו חוץ ממנה שלא היה לה לשתות ולכך ויחשבה עלי לשכורה:

שתה ולא שתת. מדלא קאמר ואחרי שתותה דומיא דאכילה שתלה בה אי נמי אחרי אכול ואחרי שתה כדכתיב (משלי כג) אכול ושתה יאמר לך ומדשני קרא כדבוריה דריש הכי כדמפרש לקמן: אכלה ולא אכל. בתמיה וכי מדרוש כמו כן שאין פוסקים מזונות לאיש: מכדי בגוה קא עסיק קרא. דהא כתיב חנה בקרא וכתיב נמי אכלה אם כן לכתוב נמי שתותה או לא לכתוב קרא בגוה ולכתוב אכל ושתה: רגילה שאני דאמר ר' חיננא בו'. וא"ת ומאי רמיה צריך על זה דבברייתא גופה קתני רגילה משמע דווקא רגילה ויש לומר דר' אלעזר נמי איירי ברגילה דאי בשאינה רגילה כלל בפני בעלה פשיטא דאין פוסקין דאטו יש לו ליתן לה שאין בעלה נותן לה כשהיתה עמו לכך צריך לאתויי מדרבי חייא שיש רגילה שנותנים לה כגון שרגילה שני כוסות: אינה רגילה בפני בעלה אלא כוס אחד בו'. וזהו פירוש דברי שמואל רגילה נותנין לה כוס אחד היינו שרגילה בשני כוסות ולקאמר שאינה רגילה נותנין לה שני כוסות היינו שאינה רגילה שהיו נותנין לה שני כוסות אלא כוס אחד אין נותנין לה כלל שלא בפני בעלה:

לציקי קדרה. אברייתא קאי כלומר מברייתא לא תקשי אבל מילתא דשמואל לא מיפרשא אלא כדשניין: [ז]ונותנין לה מטה ומפץ. אע"ג דלגבי שדור אמרינן בהמקבל (נ"מ דף קיג: ושם) דנותנין לו מטה ומטה ומפץ משום דשמא גבי אשה לא [ח] הטריחוהו חכמים כ"כ דאפשר לה שתלך ד' אמות אחר אכילה [ט]: מפץ ומחצלת למה לה. ר"ת לא גרס מפץ ומחצלת אלא ומחצלת למה דמפץ הוא רך ורלאו גם לשמיכה ונהי דלשמיכה אין צריך דהא אית לה מטה [י]לשמיכה מיהא צריכה: ושקלת לדידי בו'. פירש בקונטרס ושקלת לדידי מפץ שלי ואין להקשות א"כ תפגי לה בשני מפצין דשמא מתוך שהוא מעונג שעד עתה הורגל לשכב על כר יטול שני מפצין לעצמו ורבינו יצחק בן רבי מאיר ז"ל לא גרים ושקלת לדידי ואינה מתרעמת אלא שרוצה לעלות עמו ולשכב על כר אע"פ שלעצמו אין לו עכשיו וכן משמע לשתור טענה דקא טעין בעלה אליבא דרבנן קא אתי:

אין פוסקין יינות לאשה ואם תאמר [1]אלכה אחרי מאהבי נותני לחמי ומימי צמרי ופשתי שמני ושקויי דברים שהאשה משתוקקת עליהן ומאי נינהו תכשיטין דרש רבי יהודה איש כפר [ו]נבוריא ואמרי לה איש כפר נפור חיל מנין שאין פוסקין יינות לאשה שנאמר [2]ותקם חנה אחרי אכלה בשילה ואחרי שתה שתה ולא שתת אלא מעתה אכלה ולא אכל הכי נמי אנן מדשני קרא בדבוריה קאמרינן מכדי בגוה קא עסיק ואתי מאי טעמא שני ש"מ שתה ולא שתת מיתיבי רגילה נותנין לה רגילה שאני דאמר רב חיננא בר כהנא אמר שמואל רגילה נותנין לה כוס אחד שאינה רגילה נותנין לה שני כוסות מאי קאמר אמר אביי הכי קאמר רגילה בפני בעלה שני כוסות שלא בפני בעלה נותנין לה כוס אחד אינה רגילה בפני בעלה אלא כוס אחד שלא בפני בעלה אין נותנין לה כל עיקר ואי בעית אימא רגילה נותנין לה לציקי קדירה דא"ר אבהו א"ר יוחנן מעשה בכלתו של נקדימון בן גוריון שפסקו לה חכמים

מאי

סאתים יין לציקי קדרה מערב שבת לע"ש [ז]אמרה להן כך תפסקו לבנותיכם תנא שומרת יבם היתה ולא ענו אחריה אמן תנא כוס אחד יפה לאשה שנים ניוול הוא שלשה תובעת בפה ארבעה אפילו חמור תובעת בשוק ואינה מקפדת אמר רבא לא שנו אלא שאין בעלה עמה אבל בעלה עמה לית לן בה והא חנה דבעלה עמה הואי אכסנאי שאני דאמר רב הונא [א]מנין לאכסנאי שאסור בתשמיש המטה שנאמר [3]וישכימו בבקר וישתחוו לפני ה' וישובו ויבאו אל ביתם הרמתה וידע אלקנה את חנה אשתו ויזכרה ה' השתא אין מעיקרא לא [ח]חומא דביתהו דאביי אתאי לקמיה דרבא אמרה ליה פסוק לי מזוני פסק לה פסוק לי חמרא א"ל ידענא ביה בנחמני דלא הוה שתי חמרא אמרה ליה חיי דמר דהוי משקי ליה בשופרוי כי האי בהדי דקא מחויא ליה איגלי דרעא נפל נהורא בבי דינא קם רבא על לביתיה תבעה לבת רב חסדא אמרה ליה בת רב חסדא מאן הוי האידנא בבי דינא אמר לה [ט]חומא דביתהו דאביי נפקא אבתרה מחתא לה בקולפי דשידא עד דאפקה לה מכולי מחוזא אמרה לה קטלת ליך תלתא ואתת למיקטל אחרינא דביתהו דרב יוסף בריה דרבא אתאי לקמיה דרב נחמיה בריה דרב יוסף אמרה ליה פסוק לי מזוני פסק לה פסוק לי חמרא פסק לה אמר לה [י]ידענא בהו בבני מחוזא דשתו חמרא דביתהו דרב יוסף בריה דרב מנשיא מדויל אתאי לקמיה דרב יוסף א"ל פסוק לי מזוני פסק לה פסוק לי חמרא פסק לה פסוק לי שיראי למה אמרה ליה לך ולחברך ולחברותך: ונותן לה מטה ומפץ וכו': מפץ ומחצלת למה לה דיהב לה אמר רב פפא באתרא דנהיגי דמלו פוריא בחבלי דמבגר לה ת"ר אין נותנין לה כר וכסת משום ר' נתן אמרו נותנין לה כר וכסת היכי דמי אי דאורחה מאי טעמא דת"ק ואי דלאו אורחה מ"ט דרבי נתן לא צריכא [כ]כגון דאורחיה דידיה ולאו אורחה דידה תנא קמא סבר אמר לה כי אזילנא שקילנא להו וכי אתינא מייתינא להו בהדאי ורבי נתן סבר אמרה ליה זימנין דמיתרמי בין השמשות ולא מצית מייתי להו ושקלת להו לדידי ומגנית לי על ארעא: ונותן לה כפה: אמר ליה רב פפא לאביי

האי

עין משפט נר מצוה

קיח א מיי' פכ"ח מהל' איסורי ביאה הלכה טו סמג עשין מח טור ש"ע א"ה סימן רמ סעיף יג וטוש"ע אה"ע סימן כה סעיף ז:

קיט ב מיי' פי"ב מהל' איסורי ביאה הלכה י יא סמג עשין מח ולאוין פח טוש"ע אה"ע סימן ע סעיף ג:

לעזי רש"י

מדיריני"ש.
כוסות עשויות עץ מגויר.

תוספות רי"ד

מיתיבי רגילה נותנים לה כוס א' רגילה שאני תני כוס א' יפה לאשה שנים (שוו) [ניוול] הוא לה ג' תובעת בפה ד' אפי' חמור תבעה אינה מקפדת א"ר לא אמרן אלא שאין בעלה עמה אבל בעלה עמה בעלה משמרה. אר"י מנין לאכסנאי שאסור בתשמיש המטה שנאמר וישכימו בבקר וגו' וידע אלקנה את אשתו השתא אין מעיקרא לא: (הימא) [חומא] דביתהו דאביי אתיא לקמיה דרבא אמרה פסיקי לי מזונות פסק לה פסיקי לי חמרא אמר לה ידענא ביה בנחמני [ו] דלא הוי משקה בשופריזי [כי הא] לך חמרא א"ל בחיי דמר דהוה משקה לי בשופריזי כי האי פי' בבביעות (מרובים) [גדולים] כזורע: דביתהו דר"י בריה דרבא אתיא לקמיה דר"נ בריה דר"י א"ל פסוקי לי מזוני פסק לה פסיקי לי חמרא פסק לה א"ל ידענא בהו בבני מחוזא דרגילו דשתו חמרא: דביתהו דר"י בריה דר"מ מדויל אתיא לדינא קמיה דר"י א"ל פסוק לי מזוני פסק לה פסוק לי חמרא פסק לה פסוק לי שיראי א"ל שיראי למה לך א"ל לחברך ולחברותך פי' (להנאתן) [להתנאות בהן] בפני הבריות ולא אחבזה מכבודי הראשון ומכאן מוכח וגם ממאי דאמרי' לקמן מותר בלאות אלמנה ליורשים שחייבים

ו) [ל"ל גבוריא ואמרי לה איש כפר גבור חיל כך איתא במגילה יח.], ב) [לקמן סו:], ג) [ל"ל תומה בה"א וכ"ל ביבמות סד: וכ"ל להדיא בש"ע אה"ע סימן קכט סעיף לד], ד) ל"ל תומה. רש"ל, ה) [געיל מח.], ו) [געיל מח. קא.], ז) [ל"ל ונותן ושייך למשנה דלעיל סד:], ח) עי' מהרש"ל, ט) [בב"מ תירלו באופן אחר], י) וכן מוכח בפ' המקבל קיג: דקאמר דעתגין מטה ומפץ ואמאי יתנו כר או כסת או מחצלת הראור לשכיבה אלא דעתגין לו מפץ משום דראור גם לשמיכה. ת"י.

תורה אור השלם

1. כי זָנְתָה אִמָּם הֹבִישָׁה הוֹרָתָם כִּי אָמְרָה אֵלְכָה אַחֲרֵי מְאַהֲבַי נֹתְנֵי לַחְמִי וּמֵימַי צַמְרִי וּפִשְׁתִּי שַׁמְנִי וְשִׁקּוּיָי: הושע ב ז
2. וַתָּקָם חַנָּה אַחֲרֵי אָכְלָה בְשִׁלֹה וְאַחֲרֵי שְׁתֹה וְעֵלִי הַכֹּהֵן יֹשֵׁב עַל הַכִּסֵּא עַל מְזוּזַת הֵיכַל יְיָ: שמואל א א ט
3. וַיַּשְׁכִּמוּ בַבֹּקֶר וַיִּשְׁתַּחֲווּ לִפְנֵי יְיָ וַיָּשׁוּבוּ וַיָּבֹאוּ אֶל בֵּיתָם הָרָמָתָה וַיֵּדַע אֶלְקָנָה אֶת חַנָּה אִשְׁתּוֹ וַיִּזְכְּרֵהָ יְיָ: שמואל א א יט

מוסף רש"י

דאורחיה דידיה. לנטות משפחתו עושין כן (לעיל מח.).

ז) גירסת רבינו בכאן אינו מדוקדק ולולי דטס"ה ול"ל כמו לאיתא בגמ'.